

ZDZISŁAW ŚLIWA *

Baltic Defence Collage, Tartu, Estonia

ALEKSANDER KSAWERY OLECH *

Baltic Defence Collage, Tartu, Estonia

WYZWANIA W KONTEKŚCIE MIGRACJI I KRYZYS NA GRANICY POLSKO-BIAŁORUSKIEJ

THE CHALLENGES IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND THE CRISIS ON THE POLISH-BELARUSIAN BORDER

ABSTRAKT: Migracja ludności to zjawisko społeczne, które wpływało i wpływa na rozwój cywilizacji, organizacji międzynarodowych i państw. Historycznie jest ono powodowane wieloma czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Kryzys migracyjny w 2021 roku wyraźnie wskazał na możliwość jego wykorzystania jako elementu niemilitarnego, agresywnego oddziaływania na inne państwa poniżej progu wojny. Migracja inspirowana i finansowana przez Białoruś oraz wspierana przez Rosję służyła dążeniu do destabilizacji sytuacji wewnętrznej w Polsce oraz na Litwie, a pośrednio w Unii Europejskiej. Artykuł omawia wpływ migracji na bezpieczeństwo i sytuację wewnętrzną Unii oraz podejmuje omówienie kryzysu na granicy Polsko - Białoruskiej jako studium przypadku. W publikacji zastosowano jakościowe metody badawcze w oparciu o dostępne źródła naukowe odnoszące się do teorii i praktycznego wymiaru omawianej problematyki. Wstępna analiza zakłada, że reagowanie na kryzysy migracyjne, jako zjawisko bezpośrednio wpływające na funkcjonowanie demokratycznych społeczeństw, wskazuje na brak przygotowania państw oraz ograniczoną jedność działania organizacji w relacji do przyczyn i skutków.

* dr hab. Zdzisław Śliwa, Baltic Defence Collage, Tartu, Estonia

 <https://orcid.org/0000-0002-5653-2941> zdzislaw.sliwa@baltdefcol.org

* dr Aleksander Ksawery Olech, Baltic Defence Collage, Tartu, Estonia

 <https://orcid.org/0000-0002-3793-5913> aleksander.olech@baltdefcol.org

Copyright (c) 2022 Zdzisław ŚLIWA, Aleksander OLECH. This work is licensed under a Creative Commons

Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

SŁOWA KLUCZOWE: migracja, Białoruś, Polska, zagrożenia hybrydowe, bezpieczeństwo

ABSTRACT: Migration is a social phenomenon that influences the development of civilization, international organizations and countries. It is caused by many internal and external factors. The migration crisis in 2021 clearly indicated the possibility of its use as an element of non-military, aggressive influence on other countries, seen also as below the threshold of war. Migration inspired and financed by Belarus and supported by Russia served to destabilize the internal situation in Poland and Lithuania, and indirectly in the European Union. The article discusses the impact of migration on the security and internal situation of the European Union, and discusses the crisis on the Polish-Belarusian border as a case study. The publication uses qualitative research methods based on available scientific sources relating to the theory and practical dimension of the discussed issues. The preliminary analysis assumes that responding to migration crises, as a phenomenon directly affecting the functioning of democratic societies, indicates the lack of preparation of states and the limited unity of the organization's operation in relation to the causes and effects.

KEYWORDS: migration, Belarus, Poland, hybrid threats, security.

WPROWADZENIE

Migracja to przemieszczanie się osoby lub grupy osób przez granicę międzynarodową lub w obrębie państwa. Jest to ruch ludności, obejmujący każdy rodzaj przemieszczenia, bez względu na pokonywaną odległość, uczestników i przyczyny takiego działania; obejmuje migrację uchodźców, przesiedleńców, migrantów zarobkowych oraz osób przemieszczających się w innych celach, w tym łączenia rodzin¹. Obecnie jest to zjawisko kojarzone negatywnie w kontekście przepływu ludności z innych kontynentów do Strefy Schengen, a zwłaszcza do Europy Środkowej. Należy zaznaczyć, że im bardziej Unia Europejska (UE) się rozszerza, tym więcej istnieje potencjalnych punktów zapalnych i bardziej prawdopodobna jest absorpcja wynikających z nich negatywnych efektów zewnętrznych (uchodźcy, migracja spowodowana ubóstwem itp.). Strategie podejmowane w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa pojawienia się tych skutków powinny być opracowywane z myślą o kontrolowaniu i ograniczaniu napływów ludności do Europy², a nie dopiero w momencie, gdy liczba migrantów jest zbyt duża i niemożliwa do skutecznej kontroli.

¹ International Organization for Migration, *Glossary on Migration*, 2nd Edition, nr 25, Genewa 2011, ss. 62-63.

² M. Ceccorulli, *Migration as a security threat: internal and external dynamics in the European Union*, GARNET Working Paper nr 65/09 kwiecień 2009.

Celem artykułu jest przedstawianie problematyki migracji w relacji do bezpieczeństwa narodowego i regionalnego oraz ocena roli i znaczenia kryzysu spowodowanego napływem migrantów na funkcjonowanie państw oraz organizacji międzynarodowych. Rozważania prowadzone będą w kontekście narastania tego zjawiska oraz praktycznych działań podjętych przez Unię Europejską, NATO, jak również wysiłków podjętych przez wybrane państwa. W publikacji pominięto omówienie szerszego kontekstu globalnego, skupiając się na kontynencie europejskim i ostatniej dekadzie. Wyniki badań oparto na analizie i syntezie oficjalnych dokumentów, publikacji akademickich i specjalistycznych oraz praktycznych działań i decyzji politycznych. Stosując metody jakościowe, dokonano oceny zjawiska, w tym kryzysu migracyjnego na granicy Polski, Litwy i Białorusi wykorzystując metodę studium przypadku. Artykuł składa się z trzech zasadniczych części oraz wniosków końcowych. W pierwszej przedstawiono zasadnicze wyzwania, jakie stwarza migracja dla Unii Europejskiej. W części drugiej omówiono kryzys migracyjny w 2021 roku na granicy Polski Litwy i Białorusi. Ostatnia część zawiera analizę tendencji w zakresie migracji. Pracę kończą wnioski, które mogą wpłynąć na przyszłe decyzje na poziomie krajowym, a także międzynarodowym w zakresie zarządzania migracjami i reagowania na agresję poniżej progu wojny, jak kryzys migracyjny. Ponadto, zaprezentowane rekomendacje mogą służyć jako element polityki migracyjnej w kontekście wyzwań dla bezpieczeństwa RP w kolejnej dekadzie. Wstępna ocena pozwala stwierdzić, że kryzys migracyjny to zjawisko bezpośrednio wpływające na funkcjonowanie demokratycznych społeczeństw, które ujawnia brak przygotowania lub jedności działania w ramach organizacji jak Unia Europejska. Ostatnie kryzysy wskazują, że stały się one bronią w arsenale działań hybrydowych, przy czym wykorzystywane są instrumentalnie w relacjach międzynarodowych, jak też na potrzeby wewnętrzne przez rządy państw.

MIGRACJA WYZNANIEM WSPÓŁCZESNEJ EUROPY

Zagrożenie migracjami jest współcześnie permanentne. Przepływ ludności przestał być w Europie Środkowo-Wschodniej postrzegany jak aspekt pozytywny i szansa na zaangażowanie kolejnych grup osób do rozwijania gospodarki państw. Zjawisko w postaci niekontrolowanego przemieszczenia się dużych grup osób z Bliskiego Wschodu lub Afryki zmierzających na Stary Kontynent stało się synonimem braku bezpieczeństwa. Ponadto z powodu wykorzystywania ludności przez autorytarne rządy do realizacji swoich celów, pojawiają się takie określenia jak

broń demograficzna³ oraz atak hybrydowy co objawia się poprzez tworzenie sztucznego napływu migrantów, ażeby wyrzucić presję na innym podmiocie.

Rozważając zagrożenie migracjami, które mają szczególny wpływ na obecną sytuację w Europie Centralnej, należy przypomnieć kryzys migracyjny z 2015 roku. Wówczas po raz pierwszy w XXI wieku wszystkie państwa na Starym Kontynencie musiały się zmierzyć z wyzwaniem w postaci ogromnego napływu ludności. To wyzwanie dla całej organizacji (w tym przypadku Unii Europejskiej), ale też dla pojedynczych państw, okazało się zbyt trudne. Europa nie była gotowa, aby poprawnie zareagować na kryzys, czego pokłosiem był całkowity brak współpracy ponadnarodowej. Państwa zamykały granice bez konsultacji, wypychały wzajemnie migrantów, nie chciały prowadzić dialogu, a co kluczowe, miały zupełnie inną wizję na rozwiązanie problemu. Europa Zachodnia (Francja, Hiszpania, Włochy i Niemcy) początkowo chciały akceptować wszystkich przybyłych, a Polska, Czechy, Węgry, Słowacja, Litwa, Łotwa i Estonia postanowiły skoncentrować się na migracji w regionie, podkreślając, iż kluczowa jest bliskość kulturowa. Tym samym doszło do impasu w relacjach międzynarodowych dotyczących migrantów. Mimo zmniejszenia napływu osób z Afryki, nie stworzono dotychczas żadnego profilu rozwiązań lub zarządzania migracją do Europy.

Wycofanie amerykańskich wojsk z Afganistanu, z perspektywy migracji, po raz kolejny podzieliło Europę. Z jednej strony państwa, które uczestniczyły w misji na Bliskim Wschodzie, zobowiązały się do przyjęcia afgańskich współpracowników, a z drugiej strony wielu z nich nigdy nie otrzymało obiecanej pomocy. Ponadto, przez niektórych polityków kwestia migracji była i jest wykorzystywana do wzmacniania swojej pozycji w państwie lub jako element kampanii wyborczej (np. dla Emmanuela Macron dyskusja na temat przyjęcia Afgańczyków to element kampanii prezydenckiej)⁴. Zróżnicowane podejście polityków objawiało się albo agresywną polityką względem potencjalnego przyjęcia migrujących lub całkowicie przeciwnie, budowali oni swoje poparcie na przyjmowaniu kolejnych osób, podkreślając znaczenie praw człowieka. Kwestia Afganistanu pokazała, że kwestia migracji nawet przy zobowiązaniu do przyjęcia części osób z państwa, na którego terytorium trwała przez blisko 20 lat operacja antyterrorystyczna i w której uczestniczyło większość państw Europy, jest niezwykle skomplikowana. Ostatecznie wiele osób pozostało w Afganistanie lub wróciło do kraju po kilku tygodniach. Trudno wskazać,

³ W. Repetowicz, *Broń „D” i Białoruś - scenariusze dla Polski*, <https://www.defence24.pl/bron-d-i-bialorus-scenariusze-dla-polski-komentarz>, dostęp: 3.12.2021.

⁴ A. Olech, *Wybory we Francji i problem migracji. Prognoza na 2022 r.*, <https://ine.org.pl/wybory-we-francji-i-problem-migracji-prognoza-na-2022-r>, dostęp: 5.12.2021.

czy jest to spowodowane brakiem programów asymilacyjnych i integracyjnych w Europie, ale biorąc pod uwagę kwestie społeczne, kulturowe, religijne, bezpieczeństwa i ekonomiczne, migranci są tą szczególną grupą, która wymaga uwagi rządów. Europa Środkowo-Wschodnia nie może zapewnić obecnie takich warunków, dlatego nie jest w stanie przyjmować migrantów z innych kontynentów.

Bez wątplenia w państwach Europy Środkowo-Wschodniej migranci z Bliskiego Wschodu i Afryki są postrzegani jako zagrożenie, czego przyczyną są przede wszystkim działania o charakterze terrorystycznym. Dotychczas, wielokrotnie działalność terrorystyczną w Europie podejmowały osoby przybywający z tych samych regionów co migranci (dotyczy to też 2 i 3 pokolenia), a także były tego samego wyznania. Oprócz tego, po tym jak w 2015 roku nielegalny migrant przedostał się z Syrii, przez Grecję, do Francji i dokonał ataku, zaufanie do migracji z innych kontynentów znacznie spadło. Dodatkowo nie wszyscy migranci, którzy przyjeżdżają do Europy, zostają dokładnie zweryfikowani, co budzi obawy społeczeństwa⁵. Dotychczas granice państw Unii Europejskiej na jej wschodniej flance były relatywnie stabilne. Zasadnicze wyzwanie stanowiły próby przekraczania granic UE przez Morze Śródziemne, które próbowały przekroczyć osoby z następujących państw: Irak, Kongo, Syria, Kamerun, Afganistan, Białoruś, Rosja, Iran, Birma, Sri Lanka, Gwinea, Indie, Nigeria, Togo, Turcja, Demokratyczna Republika Konga, Wybrzeże Kości Słoniowej, Pakistan, Gambia, Mali, Somalia, Tadżykistan, Jemen, Czad, Burkina Faso, Libia i Senegal. Problem migracji do Europy Środkowej to nie tylko napływ osób o odmiennej kulturze, wyznaniu i oczekiwaniach. To przede wszystkim wyzwanie w postaci stopniowego integrowania się i wreszcie asymilacji, a także całego szeregu potrzeb, które należy zapewnić. Przekraczający granice powinni otrzymać m.in. dostęp do edukacji, mieć zapewnione mieszkanie, pracę oraz lekcje języka obowiązującego w państwach Europy. Tych potrzeb jest bardzo wiele, a już te podstawowe wymienione powyżej stanowią zbyt duże wyzwanie organizacyjne dla wielu rządów. Ponadto pojawia się ryzyko, że pomimo możliwości legalnego pobytu oraz dostępu do wielu usług, takich samych jak obywatele danego państwa, dana osoba i tak nie będzie się lub nie dąży do integracji. Wyzwanie w postaci przyjmowania migrantów z państw z innych kontynentów wymaga od rządów, aby posiadały narzędzia i środki do organizacji ich pobytu. Obecnie taka polityka migracyjna nie jest prowadzona na szeroką skalę np. w państwach Europy Środkowo-Wschodniej względem osób przybywających z Afryki i

⁵ A. Olech, P. Dutkiewicz, *Zagrożenia terrorystyczne dla Francji i Polski*, Poznań 2021, ss. 36-38.

Bliskiego Wschodu, a w związku z tym osoby próbujące się nielegalnie przedostać są zawracane do krajów pochodzenia. W takim ujęciu niezbędnym jest wypracowanie warunków do przyjęcia osób uciekających przed wojną, ubóstwem, prześladowaniem, głodem, etc.; najpierw należy jednak stworzyć dla nich warunki, ażeby nie doprowadzić do radykalizowania się, izolowania lub szkodliwej działalności przeciw państwu i jego obywatelom (np. terroryzm⁶). Wyzwaniem jest połączenie wielu różnych kultur w jednym państwie (czego przykładem są problemy wewnętrzne we Francji i Belgii) i zapewnienie młodym ludziom godnych warunków do życia prowadzi to do niezadowolenia i eskalacji przemocy. Współcześnie tysiące osób migruje również wewnątrz Strefy Schengen. Jeśli chodzi o obywateli państw trzecich, to dominują głównie osoby z Ukrainy, Białorusi, Rosji. Ponadto, Polska przyjmuje legalnie osoby m.in. z Indii, Wietnamu i Tajwanu. Na pewno w przyszłości zostaną wypracowane kolejne procedury, aby przyjmować osoby z innych kontynentów, ale muszą one być transparentne i cechować się bezpieczeństwem dla obu stron, tj. przybywających i państwa przyjmującego. W tym celu należy efektywnie wykorzystać organizacje pozarządowe posiadające możliwości i doświadczenia w relacji do migracji.

Biorąc pod uwagę kryzys migracyjny z 2015 roku, stały napływ migrantów do Europy, a także wykorzystanie ich jako broni hybrydowej w 2021 roku, należy się spodziewać w kolejnych latach następnych dużych grup z Afryki i Bliskiego Wschodu, które mogą być wspierane przez Rosję lub Białoruś. Takie zagrożenia będą determinowane zarówno pogarszającą się sytuacją ze względu na konflikty, terroryzm i autorytarne rządy na innych kontynentach, jak i wykorzystywaniem migrantów do wzmocnienia pozycji konkretnych rządów. Zjawisko w postaci przerzucania ogromnej liczby osób do sąsiedniego kraju, w celu wykorzystania jego zasobów oraz destabilizacji, jest czymś naturalnym i będzie powtarzać się jeszcze wiele razy. W związku z tym państwa Europy Środkowo-Wschodniej muszą być gotowe na takie scenariusze i koniecznie utrzymywać ponadnarodową politykę migracyjną oraz wspierać się w procesie nie tylko ochrony granic, ale też przyjmowania i zapewniania migrantom godziwych warunków życia.

⁶ K. Rekawek i in., *Who are the European jihadis? Project Midterm Report*, Bratislava 2018, Globsec.

KRYZYS MIGRACYJNY 2021/2022, JAKO FORMA WOJNY HYBRYDOWEJ

Najnowszym zjawiskiem, które postrzega się w formie wyzwania dla bezpieczeństwa, a pozostaje nierozzerwanie związane z migracją, jest kryzys na granicy z Białorusią⁷, który wywołał A. Łukaszenka, chcąc wyrzucić presję na Unię Europejską, aby ta zniosła sankcje i uznała go za pełnoprawnego prezydenta. Napór kilku tysięcy migrantów na polską i litewską granicę zmusza do ponownego określenia współczesnych wyzwań w kontekście napływu ludności do Europy. Początek kryzysu miał miejsce w czerwcu 2021 roku. Wówczas z terytorium Białorusi na Litwę zaczęli się przedostawać migranci, a wśród nich dominowali przybysze z Afganistanu, Iraku, Iranu, Libii, Pakistanu i Syrii. Na Łotwie zagrożenie ze strony osób próbujących nielegalnie pokonać granice wystąpiło już w sierpniu tego roku. Nieustające próby zmusiły łotewski rząd do podjęcia decyzji o budowie muru na granicy z Białorusią⁸. Niebezpieczeństwo dla Polski w postaci próby przekroczenia polskiej granicy odnotowano pod koniec lipca, a tylko do połowy sierpnia cofnięto ponad 2000 osób. W efekcie granica polsko-białoruska pozostaje centrum zmagania, gdzie obrażeń doznali polscy żołnierze i funkcjonariusze oraz stale dochodzi do prowokacji⁹ i agresji ze strony reżimu białoruskiego. Do wsparcia obrony polskiej granicy dołączyli na początku grudnia także sojusznicy, tj. Wielka Brytania i Estonia skierowały pododdziały ze składu sił zbrojnych¹⁰.

Kryzys białoruski to realne zagrożenie dla UE, która już obecnie boryka się z problemami wewnętrznymi, takimi jak pandemia, zmiany klimatyczne, praworządność, budżet¹¹. W kontekście kryzysu początkowo uzasadnione oskarżenia o jego zapoczątkowanie oraz eskalację skierowane były ku Prezydentowi Łukaszence, jednak dla obserwatorów tej złożonej sytuacji było oczywiste, że w tle jest również Rosja. Premier Morawiecki wskazał to bardzo bezpośrednio, akcentując, że autorytarny przywódca Białorusi, bliski sojusznik Putina, zaaranżował ten kryzys, jednak „mózgiem operacji jest Moskwa” powodując nie tylko kryzys

⁷ E. Ioanes, *Why Belarus is using migrants as a political weapon*, <https://www.vox.com/2021/11/14/22781335/belarus-hybrid-attack-immigrants-border-eu-poland-crisis>, dostęp: 03.12.2021.

⁸ Rzeczpospolita, *Łotwa zbuduje mur na granicy z Białorusią. Parlament zgodny*, rp.pl/polityka/art19098041-lotwa-zbuduje-mur-na-granicy-z-bialorusia-parlament-zgodny, dostęp: 03.12.2021.

⁹ Polsat News, *Kryzys migracyjny. Białorusini ostrzelali maszty oświetleniowe na granicy*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-12-01/kryzys-migracyjny-bialorusini-ostrzelali-maszty-oswietleniowe-na-granicy>, dostęp: 03.12.2021.

¹⁰ PAP, *Żołnierze z Estonii i Wielkiej Brytanii wesprą Wojsko Polskie na granicy. Prezydent wydał postanowienie*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1017300%2Czolnierze-z-estonii-i-wielkiej-brytanii-wespra-wojsko-polskie-na-granicy>, dostęp: 04.12.2021.

¹¹ T. Grosse, *Suwerenność i polityczność – Studium integracji europejskiej*, Warszawa 2022.

migracyjny, ale również polityczny¹². Należy zauważyć, że Rosja miała pewne doświadczenia z wykorzystaniem migrantów, jako narzędzia. W 2015 roku ponad 5500 osób ubiegających się o azyl nielegalnie wjechało do Norwegii z Rosji; było to związane z innowacyjnym podejściem i wsparciem migrantów. Ponieważ wjazd z Rosji do Norwegii bez odpowiedniego zezwolenia i wizy jest nielegalny, a przechodzenie pieszo jest zabronione, migranci przejeżdżali granicę na rowerach. Kryzys migracyjny 2015 roku miał duży wpływ na procesy zmiany polityki migracyjnej Norwegii, Szwecji i Danii ku bardziej restrykcyjnym zmianom w prawie tych państw, również w dostępie do przywilejów socjalnych, które w tym zakresie były bardziej liberalne.¹³

Dla Rosji, wykorzystującej Białoruś, migranci są instrumentem nacisku, powodując bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa państw sąsiednich, wskazując, że może ograniczyć lub zaostrić istniejącą sytuację, zwiększając napływ migrantów, pośrednio zagrażając stabilizacji UE. Ma to bezpośrednio niekorzystny wymiar, gdyż powoduje napięcia polityczne oraz koszty finansowe przedłużającego się kryzysu. Miało to nie tylko wpływ na Polskę, Łotwę i Litwę, ale stanowiło i stanowi element nacisku Rosji na UE dążąc do normalizacji stosunków, w tym zwłaszcza zniesienia unijnych sankcji czy wsparcia projektów gospodarczych jak Nord Stream 2. To również dążenie do powrotu do normalnych relacji w innych dziedzinach, tak jak miało to miejsce po wojnie w Gruzji, gdzie nie podjęto prawie żadnych sankcji, tym samym zachęcając Rosję do kontynuowania agresywnej polityki międzynarodowej. W odniesieniu do NATO agresywna narracja Rosji ma również zniechęcić do rozszerzenia członkostwa na wschód, co jest ostatnio przedmiotem oficjalnych oświadczeń i eskalacji sytuacji w odniesieniu do Ukrainy, dążąc do zaniechania jakichkolwiek prób zacieśnienia stosunków. Rosja wykazuje też dążenie do wpływu na inne stolice europejskie, mając w zamiarze osłabienie możliwości formułowania oraz realizacji wspólnej i skoordynowanej polityki UE. Co ważne, w ramach kryzysu Rosja próbowała odgrywać rolę negocjatora, jak to miało miejsce w ramach grupy kontaktowej ds. uregulowania konfliktu w Donbasie. Bezpośrednie rozmowy Prezydenta Putina z przywódcami europejskimi miały wskazać na rolę państwa, jako ważnego gracza w wymiarze europejskim, a nawet ponad-europejskim. Również Prezydent Łukaszenka dostrzegł korzyści, raczej złudne, by w podobnych rozmowach legitymizować jego przywództwo, co było bardzo

¹² *Belarus migrants: Poland PM blames Russia's Putin for migrant crisis*, BBC News, 9 listopad 2021, <https://www.bbc.com/news/world-europe-59226226> dostęp: 15.01.2022.

¹³ A. Hagelund, *After the refugee crisis: public discourse and policy change in Denmark, Norway and Sweden*, *Comparative Migration Studies*, Volume 8/13, Springer 2020, s. 15.

pożądane po kwestionowanych wyborach w 2020 roku. Kryzys migracyjny był i jest podsycany agresywnymi scenariuszami ćwiczeń, powstają nowe ośrodki szkoleniowe wśród nich na Białorusi dla sił powietrznych, co oznacza stałą obecność militarną. Przeloty bombowców strategicznych, koncentracja wojsk wzdłuż granicy z Ukrainą, zwiększenie potencjału militarnego w Kaliningradzie to przykłady połączenia presji militarnej, politycznej i ekonomicznej, aby oddziaływać na sąsiednie narody i osłabiać spójność Zachodu. Celem w szerszym wymiarze jest potrzeba odbudowy roli Rosji, jak 'gracza' globalnego gotowego do roli mediatora w rozwiązywaniu regionalnych kryzysów. Obecny kryzys migracyjny jest w zasadzie postrzegany, jako broń hybrydowa stanowiąc jeden z wymiarów konfrontacji ze światem zachodnim. Nord Stream 2 to kolejna geopolityczna broń przeciwko spójności europejskiej i narzędzie do zwiększania zależności w sektorze energetycznym. Obecnie kryzys migracyjny jest wciąż rozgrywany, jednak w cieniu potencjalnej agresji militarnej wobec niepodległej Ukrainy.

W Polsce i Unii Europejskiej reperkusje kryzysu migracyjnego mają wciąż wpływ na sytuację polityczną oraz sposób postrzegania tego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. W trakcie spotkania z funkcjonariuszami Straży Granicznej, Policji i żołnierzami premier Morawiecki podkreślił, że jest to nowa sytuacja obejmująca działania wykorzystujące migrantów w „charakterze żywych tarcz, bo reżim Łukaszenki używa cywili jako broni współczesnej wojny hybrydowej. To, co widzimy dzisiaj to nowe metody”¹⁴. Podobnie działania Białorusi ocenił Charles Michel, przewodniczący Rady Europejskiej, wskazując, że jest to „brutalny, bezwzględny i nikczemny atak hybrydowy” na który „jedyną odpowiedzią jest pozostanie silnym i zjednoczonym oraz promowanie naszych podstawowych wartości”¹⁵ Unii Europejskiej. Problemem jest to, że kryzys dzieli także kraje europejskie poprzez zróżnicowane postrzeganie sytuacji, a zdjęcia umierających osób oraz eksponowanie stosowania przez policję środków przymusu bezpośredniego powodują negatywne postrzeganie sposobu reagowania na napływ migrantów przez kraje reprezentujące wartości demokratyczne. Media jako kolejne narzędzie i rosyjski arsenał propagandowy, bardzo twórczo oddziałują na publiczność krajową i międzynarodową. W tym kontekście rodzi się też pytanie, czy Zachód ma narzędzia, by wpływać

¹⁴ Wypowiedź premiera Mateusza Morawieckiego do funkcjonariuszy Straży Granicznej, Policji i żołnierz, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 9 listopad 2021, <https://www.gov.pl/web/premier/wypowiedz-premiera-mateusza-morawieckiego-do-funkcjonariuszy-strazy-granicznej-policji-i-zolnierzy> dostęp: 16.01.2022.

¹⁵ B. Leyts, Wypowiedź Charles'a Michela po spotkaniu z premierem Mateuszem Morawieckim w Warszawie, portal Rady UE i Rady Europejskiej, 10 listopad 2021, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2021/11/10/intervention-du-president-charles-michel-a-l-issue-de-sa-rencontre-avec-le-premier-ministre-polonais-mateusz-morawiecki-a-varsovie/> dostęp: 16.01.2022.

na rosyjskie społeczeństwo, wobec potęgi propagandy takich stacji jak Russia Today. Według *Economist* budżet stacji szacowany jest na 300 mln USD¹⁶ stwarzając warunki do prowadzenia aktywnej wojny informacyjnej. Jest to ważny aspekt, gdyż wymaga posiadania przez UE i NATO struktur i narzędzi stwarzających warunki budowania odporności informacyjnej w UE i krajach członkowskich w oparciu o proaktywne instytucje krajowe, środki technologiczne i edukację całych społeczeństw.

Sytuacja na Litwie i w Polsce wymaga wspólnego podejścia i solidarności, jaką przedstawiła Estonia wysyłająca wsparcie Polsce, jest to również wymagane przy udzielaniu pomocy Ukrainie, ponieważ istnieje ruch migrantów i wojsk rosyjskich ku jej granicom z Białorusią. Jest to kolejna linia frontu a migranci mogą zostać wykorzystani instrumentalnie do naruszenia porządku publicznego na Ukrainie stwarzając warunki do użycia sił zbrojnych Rosji, by stabilizować sytuację. Sytuacja wymaga dyskusji w ramach Unii Europejskiej, NATO, ale również takich organizacji regionalnych, jak Partnerstwo Wschodnie czy Grupa Wyszehradzka, by dostosować regulacje prawne, sposoby działania i współdziałania, gdyż jest to pewnością nie ostatni kryzys tego typu niezależnie od kierunku napływu migrantów.

Migracja miała wpływ na współpracę Polski w ramach Grupy Wyszehradzkiej już uprzednio wskazując na różnice w postrzeganiu bezpieczeństwa po kryzysie 2015 roku. Zróżnicowane priorytety państw Grupy w tym okresie zostały ocenione w artykule Bence Nemetha. Wskazał on, że „podczas gdy Polska koncertuje się wyłącznie na zagrożeniach ze strony Rosji, Węgry i Słowacja oraz częściowo Czechy, są znacznie bardziej zainteresowane masową nielegalną migracją niż ewentualnymi rosyjskimi działaniami hybrydowymi lub militarnymi. Procesy te nie sprzyjają rozwojowi długofalowej i właściwej współpracy wojskowej V4”¹⁷. Jednakże spójny głos był możliwy w tym obszarze, gdy ostatecznie uznały one, że „pochodzenie etniczne jest formą kapitału i możemy na nim polegać w sytuacjach kryzysowych (migracyjnych)”¹⁸. W efekcie społeczeństwa negatywnie postrzegały migrantów akcentując narodowe „poczucie solidarności ludzi w państwach Grupy Wyszehradzkiej w stosunku do tych, którzy przybyli i będą

¹⁶ *RT's propaganda is far less influential than Westerners fear*, *The Economist* 21 styczeń 2017, <https://www.economist.com/europe/2017/01/19/rts-propaganda-is-far-less-influential-than-westerners-fear> dostęp: 17.01.2022.

¹⁷ N. Bence. *Militarisation of cooperation against mass migration –the Central European Defence Cooperation (CEDC)*, *Defense & Security Analysis*, Vol. 34 nr 1, 15 luty 2018, s. 18.

¹⁸ *Visegrad Discussion Papers, Migration. Are we ready for it?* 17 marzec 2007, s. 51. <http://www.visegradgroup.eu/migration/migration> dostęp: 17.01.2022.

przybywać do naszych krajów”¹⁹. To myślenie było szczególnie widoczne w kontekście kryzysu migracyjnego 2015 roku, gdy rządy i narody odrzuciły unijne wymogi co do przyjęcia określonej liczby migrantów, co doprowadziło do dyskusji o sankcjach wobec nich²⁰. Zarządzanie nielegalną migracją spowodowało użycie sił zbrojnych Węgier i Słowenii; podobnie Czechy przygotowały siły zbrojne do stawienia czoła napływowi nielegalnych migrantów i wsparły wskazane uprzednio dwa kraje siłami wojska i policji. Stanowisko Polski było bardzo podobne, ponadto „karta migracyjna” była została użyta instrumentalnie podczas wyborów parlamentarnych, wspierając zwycięstwo Prawa i Sprawiedliwości. Obecny kryzys wpłynął na szersze postrzeganie migracji jako czynnika destabilizującego, przy czym wciąż aktualne jest postrzeganie zagrożenia w kontekście wpływu Rosji na poszukiwanie nowych możliwości destrukcyjnego oddziaływania na inne państwa i organizacje międzynarodowe. Ma to duże znaczenie, gdyż migracja w państwach Afryki ma inną specyfikę niż kryzys spowodowany przez Rosję i Białoruś. O ile te pierwsze mają w dużej mierze wymiar egzystencjalny i zarobkowy, to te drugie stanowią bezpośrednie zagrożenie dla architektury bezpieczeństwa europejskiego. Tym bardziej, że Rosja postrzegana jest przez wiele państw, zwłaszcza Europy Wschodniej, jako zasadnicze zagrożenie dla ich bezpieczeństwa.

Władze polskie, litewskie i łotewskie wprowadziły stan wyjątkowy na terenach przy granicach z Białorusią, w związku z tym, że służby białoruskie nie tylko utrzymywały, ale też przez kilka miesięcy zwiększały liczbę transportów z migrantami na granicę białorusko-litewską i białorusko-polską. Rządy krajów bałtyckich oraz Polski stale wyrażały wzajemne poparcie, stając w obronie granic sojuszników oraz uznając działania Białorusi za prowokacyjne i eskalujące sytuację w regionie. Polska, Litwa, Łotwa i Estonia wezwały organizacje międzynarodowe (odwołując się bezpośrednio do członków NATO i UE) oraz podmioty pozarządowe do nawiązania współpracy z władzami w Mińsku na rzecz zorganizowania pomocy dla osób przebywających na terytorium Białorusi i próbujących nielegalnie przekroczyć granicę tego państwa z Unii Europejskiej. Ponadto, kraje bałtyckie wnioski o kolejne nałożenie sankcji na Białoruś za jej działania destabilizujące region Europy Środkowo-Wschodniej.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ E. López-Dóriga, *Refugee crisis: The divergence between the European Union and the Visegrad Group*, Global Affairs Strategic Studies, University of Navarra 16 czerwiec 2108, <https://www.unav.edu/web/global-affairs/detalle/-/blogs/refugee-crisis-the-divergence-between-the-european-union-and-the-visegrad-group> dostęp: 17.01.2022.

MIGRACJA WYZWANIEM DLA BEZPIECZEŃSTWA

Migracja to temat odnoszący się do wielu obszarów funkcjonowania państwa, wpływając na jego funkcjonowanie w sposób korzystny, jak i negatywny. Odnosi się to bezpośrednio do państw europejskich w ramach Unii Europejskiej oraz poza nią. W relacji do Europy sytuacja jest bardzo szczególna ze względu na czynniki geopolityczne, zwłaszcza geografia ma duże znaczenie eksponując kontynent na napływ migrantów z państw jego bliższego i dalszego otoczenia. Uwarunkowania geograficzne pozwalają na dotarcie do państw europejskich drogą lądową, morską oraz wykorzystując kombinację tych połączeń, włączając wykorzystanie opcji oferowanych przez linie lotnicze. Ta ostatnia kombinacja, połączenie szlaków powietrznych oraz lądowych, była eksponowana zwłaszcza podczas trwającego kryzysu migracyjnego na granicy Polski, Litwy i Białorusi, co było motywowane politycznie. Białoruskie linie lotnicze 'Belavia' zwiększyły siatkę połączeń z państwami Afryki, Bliskiego Wschodu oraz Azji Centralnej powodując narastanie liczby migrantów, którzy poprzez Polskę dążyli do przemieszczenia się do Europy Zachodniej. Polska i Litwa były w tym wypadku państwami tranzytowymi, a Europa Zachodnia była miejscem docelowym. Należy zauważyć, że drogi lądowe z Azji wiodą przez teren Rosji jako kraj tranzytowy, by ponownie miejscem docelowym była Unia Europejska. W tym zakresie istotne znaczenie miała kampania informacyjna Białorusi i prawdopodobnie Rosji, obiecując obywatelom Afryki, Bliskiego Wschodu, Azji Centralnej możliwość bezproblemowego dotarcia do rynku pracy w Europie. Było to cynicznie skalkulowane działanie nierespektujące w jakikolwiek sposób praw człowieka. W kontekście europejskim dużą rolę odgrywa przeszłość kolonialna, gdyż migracja z byłych kolonii to w pewnym sensie spłacanie długów historycznych. Ma to wpływ na kierunki migracji kreowane historycznie, m.in. poprzez znajomość języka, gdzie obywatele byłych kolonii kierują się możliwością komunikacji w wybranym państwie jak Francja lub Portugalia. Ułatwia to bezpośrednio znalezienie pracy i sprzyja asymilacji.

W ostatnich dekadach upadek Związku Radzieckiego i obalenie murów Zimnej Wojny w połączeniu w rozszerzeniem UE wzbudziło niemały przepływ migracyjny z krajów Europy Wschodniej na zachód kontynentu. Kraje, które nie wprowadziły przejściowych ograniczeń w zatrudnianiu obywateli nowych państw UE, jak Wielka Brytania, Irlandia czy Szwecja, doświadczyły bezpośrednich skutków tego zjawiska. W efekcie migracja, zwłaszcza zarobkowa, miała miejsce z Litwy, Łotwy, Węgier, Polski, Czech czy też Słowacji. Powstały istotne korytarze migracyjne: od Polski i krajów bałtyckich do/poprzez Niemcy do Wielkiej Brytanii i Irlandii; z Turcji, Rumunii i Bułgarii do Niemiec, Włoch i Hiszpanii; z państw Afryki poprzez Morze

Śródziemne do Hiszpanii, Francji, Włoch i Grecji²¹. Migracja zarobkowa wciąż pozostaje istotnym celem przemieszczania ludności krajów biedniejszych do bogatszych oferujących wyższy poziom życia, możliwości zatrudnienia, ale też dla wielu zamiar polegania jedynie na łatwych pieniądzach z funduszy socjalnych. Kolejnym powodem migracji są konflikty militarne, jak ma to miejsce w Syrii i państwach Afryki, gdzie wobec niepewności i obawy o życie ludzie opuszczają państwa z własnej woli lub pod presją radykalnych organizacji. „Arabska Wiosna” była jednym z czynników powodując wręcz eskalację ruchów migracyjnych, między innymi wobec upadku autorytarnych rządów w pełni kontrolujących społeczeństwa i brak stabilności państw, które pogrążyły się w niepokojach wojen domowych. Już w 2015 roku, jak ocenił UNHCR, spowodowało to przemieszczenie około 65 milionów osób (uchodźcy, wysiedleńcy), którzy zostali do tego zmuszeni brakiem poczucia bezpieczeństwa. W skali globalnej liczby szacowano na 243 miliony²². Ponadto osoby, które uzyskały schronienie w ramach obozów UNHCR spędzają w takich miejscach po kilka lat i nigdy nie otrzymują szansy edukację lub podjęcie pracy w kraju, do którego przybyły²³.

W ostatnich latach migracja wzmacnia poczucie bezpieczeństwa personalnego i socjalnego również wewnątrz Europy, czego przykładem jest migracja obywateli Ukrainy do Polski, już nie tylko jako państwa tymczasowego, ale docelowego. Przykładem jest liczba Ukraińców w Polsce oceniana na ponad jeden milion z tendencją wzrostową. W kwietniu 2021 liczba ubezpieczonych cudzoziemców w Polsce wyniosła 780 500 (o 110 000 więcej niż w 2020 roku). Dużą liczbę stanowią obywatele Ukrainy, zaangażowani ekonomicznie (6268 osób) stanowiąc 28% ogółu cudzoziemskich biznesmenów (ogółem 22 300)²⁴. Są to liczby wskazujące na postrzeganie Polski jako państwa bezpiecznego do inwestowania i miejsca do rozpoczęcia nowej drogi życia. Jest to pochodną sytuacji na Ukrainie, której Ministerstwo Spraw Socjalnych oceniło, że w lipcu 2021 było tam 1 473 650 uchodźców wewnętrznych (ang. Internally Displaced Persons - IDPs)²⁵. Szacuje się, że 10% Europejczyków pracowało w krajach innych niż ich własny przenosząc się m.in. do Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji czy Hiszpanii, które są

²¹ N. Varani, E. Bernardini, *Migrants inside and outside Africa. Motivations, Paths and Routes*, Geopolitical, Social Security and Freedom Journal, Volume 1 wydanie 1, 2018.

²² Ibidem., s. 81.

²³ A. Olech, *Działalność UNHCR w Afryce i na Bliskim Wschodzie*, Przegląd Geopolityczny, 24, 2018, s. 134-152.

²⁴ *Obcokrajowcy zakładają firmy w Polsce. Głównie Ukraińcy*, Money.pl 29 maj 2021, <https://www.money.pl/gospodarka/obcokrajowcy-zakladaja-firmy-w-polsce-glownie-ukraincy-6644895570205280a.html> dostęp: 21.01.2022.

²⁵ *DTM. Europe Displacement Tracking Matrix*, International Organization for Migration, październik 2021, s. 5.

zasadniczymi kierunkami oferującymi możliwości pracy i wyższy standard życia. Również do tych państw oraz Włoch, napływa największa liczba migrantów z krajów spoza UE²⁶. Liczby są znaczące, gdyż w 2019 2.7 mln osób przemieściło się do Europy z państw poza europejskich, w efekcie 23 mln (5.1%), spośród ogólnej liczby 447.3 mln Europejczyków, to migranci. Ponadto, w 2019 roku 706 400 osób otrzymało obywatelstwo w państwach członkowskich UE, co stanowi 5% wzrost w stosunku do roku 2018²⁷. Dane te wskazują na rosnącą tendencję ruchów migracyjnych, która w kolejnych latach nie ulegnie zmianie. Krajem z największą liczbą migrantów ponownie były Niemcy (576 300, następnie Francja (299 100), Hiszpania (296 200) oraz Rumunia (233 700). Co interesujące, w Bułgarii, Chorwacji, na Łotwie, w Danii i Rumunii liczna migrantów przewyższyła liczbę migrantów, wpływając na sytuację demograficzną państw.

WNIOSKI

Migracja to bardzo ważny aspekt wpływający na funkcjonowanie państw europejskich oraz UE wymagający podejmowania działań negujących niekorzystne skutki i tendencje. Generalnie obserwuje się wciąż wzrastający napływ ludności spoza Europy, głównie w efekcie migracji zarobkowej, przy czym w dużej mierze jest to wynikiem działań nielegalnych. Kryzys na granicy Polski uwidocznił bardzo wyraźnie, że jest to działanie zorganizowane inspirowane przez państwo/państwa, celem destabilizacji krajów sąsiednich dla osiągnięcia własnych interesów. Jest to kolejny wymiar działań poniżej progu otwartej konfrontacji i mający wyraźny skutek w państwie zaatakowanym w ten sposób. Tym samym nielegalne przemieszczanie ludności to element ważny jako zagrożenie dla bezpieczeństwa osobistego, narodowego, ale też UE, jako organizacji ponadnarodowej. Przy czym zmienia się struktura tego zjawiska. Państwa, które były uprzednio źródłem migrantów, zwłaszcza po upadku Związku Radzieckiego, np. Polska, Rumunia, Węgry stały się obecnie celem migrantów, na co miał wpływ wzrost poziomu życia i możliwości zatrudnienia. Ma to też odniesienie do państw Europy Zachodniej, jak Włochy, Hiszpania, Portugalia i Grecja. Ważnym aspektem migracji jest duża różnica kulturowa, religijna, socjalna migrantów napływających w Afryki i Azji, co powoduje tworzenie się enklaw etnicznych oraz tworzenie się bardzo wielokulturowych społeczeństw. Ma to wpływ na negatywne zjawiska

²⁶ Mapa migracji patrz: J. Marian, *Migration patterns and population gains and losses in Europe*, <https://jakubmarian.com/migration-patterns-and-population-gains-and-losses-in-europe/> dostęp: 21.01.2022.

²⁷ *Migration and migrant population statistics*, Eurostat International, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics dostęp: 25.01.2022.

jak konflikty o charakterze religijnym, kulturowym, narastanie przestępczości zorganizowanej (handel ludźmi, narkotykami, bronią), zwiększanie szarej strefy gospodarki. Stanowi to realne zagrożenie, wymagające współpracy służb bezpieczeństwa państw oraz w ramach UE; przykłady tych zagrożeń widoczne były we Francji, Szwecji i innych państwach. Sposoby reagowania państw są zróżnicowane, a postrzeganie zjawiska migracji zależy od sytuacji ogólnej, poszczególnych przypadków, narracji mediów rządowych, co sprzyja asymilacji lub powoduje radykalizację nastrojów np. w krajach nordyckich, Francji, Niemczech, Danii czy w Polsce. Problemy migracji i integracja migrantów nabrały w ostatnich latach dużego znaczenia w Europie, czego skutkiem był napływ uchodźców z obszarów konfliktowych Bliskiego Wschodu i innych regionów. Jest to ważny temat debat wpływający na wybory w wielu państwach, definiując ich przyszłość polityczną. W pewnym zakresie zjawisko migracji wpłynęło na wyjście Brytyjczyków z Unii Europejskiej w efekcie referendum w sprawie Brexitu w 2016 roku. Podobnie w Polsce, kryzys migracyjny i narracja z tym związana odegrały dużą rolę w wyborczym sukcesie Prawa i Sprawiedliwości w 2015 roku. Generalnie migracja są z pewnością jednym z poważniejszych wyzwań w wymiarze politycznym, społecznym i gospodarczym. Kryzys w 2021 roku wskazał na szerszy wymiar zagrożeń, jakie stanowi napór ludności na granicę. Tym razem jako narzędzie agresji w rękach państwa. Istnieje zatem świadomość złożoności tej problematyki wymagając podjęcia działań w oparciu o wiedzę i spójność przedsięwzięć, w tym skutecznej integracji, tak by służyło to rozwojowi, a nie destabilizacji państw i UE. Zasadne jest, a obecnie konieczne, opracowanie strategii działania oraz jednolitości wysiłków by problem migracji nie stał się przyczyną podziałów politycznych.

Obecnie niezbędne jest wypracowanie wspólnych stanowisk wszystkich państw Unii Europejskiej. Nie można dopuścić, aby po raz kolejny, po kryzysach z 2015 i 2021 roku, państwa, które są ofiarami napływu dużej liczby niezidentyfikowanych osób, były zmuszone do samodzielnego reagowania, nie posiadając narzędzi oraz wsparcia innych członków wspólnoty. Sytuacja z dużą liczbą osób przybywających z Afryki i Bliskiego Wschodu będzie się powtarzać, a zatem w ramach porozumień i umów międzynarodowych, już teraz, należy wypracować metody i sposoby reagowania. Wydaje się, że najlepszym rozwiązaniem byłoby kontrolowanie osób, które próbują sforsować granicę, udzielenie im pomocy, a następnie odesłanie albo do państwa, które umożliwiło im przylot do Europy, albo zorganizowanie transportu do państw ich pochodzenia. Niezbędne w tym przypadku jest finansowanie działań oficerów Frontex we współpracy ze służbami krajowymi, w tym zapewnienie schronienia, żywności, środków higieny

osobistej itp. Ponadto UE musi nawiązać relacje z rządami państw, które są źródłem kryzysów, aby wskazać, że uruchomiona zostanie polityka sankcji, jeśli rządy nie będą próbowały zatrzymać lub nie przestaną inspirować ruchów ludności, jak uruchomienie lotów międzynarodowych linii Irak – Białoruś. Jednocześnie transparentna polityka UE jasno wskazująca, że nie będą akceptowane osoby, które nie spełniają formalnych wymagań, powinna sprawić, iż migranci mający świadomość trudności przekroczenia granic i akceptacji, nie będą decydować się na przyloty do Europy. Dodatkowo, w przypadku zaognienia się sytuacji między dwoma państwami, a jeśli jedno z nich należy do NATO, niezbędne jest obok natychmiastowego skierowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, wzmocnienie ich komponentem sił zbrojnych w skrajnych przypadkach.

Oprócz powyższych założeń migranci mogą być wykorzystywani w szerszym kontekście, jak choćby do negatywnego oddziaływania na inne państwo. Ogromna liczba osób, która nagle się przemieści do państwa sąsiadującego, powoduje zaburzenie funkcjonowania struktur bezpieczeństwa i negatywnie oddziałuje na sytuację wewnętrzną. Brak kontroli osób przybywających, a często też i kryzys humanitarny sprawiają, że dochodzi do zagrożenia dla gospodarki, służby zdrowia, a wyzwaniem staje się zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom. W związku tym, duże masy ludności, czego przykładem jest napływy z Afryki i Bliskiego Wschodu²⁸, a co potwierdza kryzys na granicy z Białorusią, będą w przyszłości wykorzystywane w wojnie hybrydowej. Stworzenie sztucznego napływu migrantów, a ponadto wywołanie działań agresywnych wśród osób przekraczających granicę, będzie nową formą działań o charakterze nie-militarnym.

Kryzys na granicy polsko-białoruskiej zademonstrował, że ani Polska, ani cała Unia Europejska nie są gotowe na niekontrolowany napływ dużej liczby osób, a ponadto, nie istnieją w pełni wypracowane narzędzia, które pozwoliłyby na efektywną reakcję. Co prawda, po pewnym czasie zaczęto blokować loty z Bliskiego Wschodu oraz rozpoczęto budowę płotu, ale to wciąż było, i jest za mało. Jeśli wybuchłaby pełnowymiarowa wojna na Ukrainie, to należy rozważyć, co będzie trzeba zrobić, gdy na granicy pojawi się ponad milion obywateli Ukrainy. Obecnie to państwa indywidualnie tworzą procedury, które dopiero później omawiane są na arenie międzynarodowej. Nie jest to polityka progresywna pozwalająca na utrzymanie długoterminowych założeń w przypadku przyszłych kryzysów migracyjnych. W XXI wieku miały

²⁸ A. Olech, *Działalność UNHCR w Afryce i na Bliskim Wschodzie*, *Przegląd Geopolityczny*, 24, 2018, s. 134-152.

miejsce dwa załamania, pierwsze w 2015, a drugie w 2021 roku. Kolejne napływy mas mogą całkowicie załamać funkcjonowanie Strefy Schengen, a nawet doprowadzić do wojen.

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

BBC, *Anti-drone protest at RAF Waddington*, <https://www.bbc.com/news/uk-england-lincolnshire-41536818>, (dostęp: 20.10.2020).

Bence N., *Militarisation of cooperation against mass migration –the Central European Defence Cooperation (CEDC)*, Defense & Security Analysis, Vol. 34 nr 1, 15 luty 2018, s. 18.

Ceccorulli M., *Migration as a security threat: internal and external dynamics in the European Union*, GARNET Working Paper nr 65/09 kwiecień 2009.

DTM. *Europe Displacement Tracking Matrix*, International Organization for Migration, październik 2021, s. 5.

Grosse T., *Suwerenność i polityczność – Studium integracji europejskiej*, Warszawa 2022.

Hagelund A., *After the refugee crisis: public discourse and policy change in Denmark, Norway and Sweden*, *Comparative Migration Studies*, Volume 8/13, Springer 2020, s. 15.

International Organization for Migration, *Glossary on Migration*, 2nd Edition, nr 25, Genewa 2011, ss. 62-63.

Olech A. *Działalność UNHCR w Afryce i na Bliskim Wschodzie*, *Przegląd Geopolityczny*, 24, 2018, s. 134-152.

Olech A., P. Dutkiewicz, *Zagrożenia terrorystyczne dla Francji i Polski*, Poznań 2021, ss. 36-38.

Polsat News, *Kryzys migracyjny. Białorusini ostrzelali maszty oświetleniowe na granicy*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2021-12-01/kryzys-migracyjny-bialorusini-ostrelali-maszty-oswietleniowe-na-granicy>, dostęp: 03.12.2021.

Rekawek K., i in., *Who are the European jihadis? Project Midterm Report*, Bratislava 2018, Globsec.

Varani N., Bernardini N., *Migrants inside and outside Africa. Motivations, Paths and Routes*, *Geopolitical, Social Security and Freedom Journal*, Volume 1 wydanie 1, 2018.

ŹRÓDŁA

SOURCES

Belarus migrants: Poland PM blames Russia's Putin for migrant crisis, BBC News, 9 listopad 2021, <https://www.bbc.com/news/world-europe-59226226> dostęp: 15.01.2022.

Ioanes E., *Why Belarus is using migrants as a political weapon*, <https://www.vox.com/2021/11/14/22781335/belarus-hybrid-attack-immigrants-border-eu-poland-crisis>, dostęp: 03.12.2021.

Leyts B., *Wypowiedź Charles'a Michela po spotkaniu z premierem Mateuszem Morawieckim w Warszawie*, portal Rady UE i Rady Europejskiej, 10 listopad 2021, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press->

[releases/2021/11/10/intervention-du-president-charles-michel-a-l-issue-de-sa-rencontre-avec-le-premier-ministre-polonais-mateusz-morawiecki-a-varsovie/](https://www.elysee.fr/en/actualites/2021/11/10/intervention-du-president-charles-michel-a-l-issue-de-sa-rencontre-avec-le-premier-ministre-polonais-mateusz-morawiecki-a-varsovie/) dostęp: 16.01.2022.

López-Dóriga E., *Refugee crisis: The divergence between the European Union and the Visegrad Group*, Global Affairs Strategic Studies, University of Navarra 16 czerwiec 2108, <https://www.unav.edu/web/global-affairs/detalle/-/blogs/refugee-crisis-the-divergence-between-the-european-union-and-the-visegrad-group> dostęp: 17.01.2022.

Marian J., *Migration patterns and population gains and losses in Europe*, <https://jakubmarian.com/migration-patterns-and-population-gains-and-losses-in-europe/> dostęp: 21.01.2022.

Migration and migrant population statistics, Eurostat International, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics dostęp: 25.01.2022.

Obcokrajowcy zakładają firmy w Polsce. Głównie Ukraińcy, Money.pl 29 maj 2021, <https://www.money.pl/gospodarka/obcokrajowcy-zakladaja-firmy-w-polsce-glownie-ukraincy-6644895570205280a.html> dostęp: 21.01.2022.

Olech A., *Wybory we Francji i problem migracji. Prognoza na 2022 r.*, <https://ine.org.pl/wybory-we-francji-i-problem-migracji-prognoza-na-2022-r>, dostęp: 5.12.2021.

PAP, *Żołnierze z Estonii i Wielkiej Brytanii wesprą Wojsko Polskie na granicy. Prezydent wydał postanowienie*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1017300%2Czolnierze-z-estonii-i-wielkiej-brytanii-wespra-wojsko-polskie-na-granicy>, dostęp: 04.12.2021.

RT's propaganda is far less influential than Westerners fear, The Economist 21 styczeń 2017, <https://www.economist.com/europe/2017/01/19/rts-propaganda-is-far-less-influential-than-westerners-fear> dostęp: 17.01.2022.

Rzeczpospolita, *Łotwa zbuduje mur na granicy z Białorusią. Parlament zgodny*, rp.pl/polityka/art19098041-lotwa-zbuduje-mur-na-granicy-z-bialorusia-parlament-zgodny, dostęp: 03.12.2021.

Visegrad Discussion Papers, *Migration. Are we ready for it?* 17 marzec 2007, s. 51. <http://www.visegradgroup.eu/migration/migration> dostęp: 17.01.2022.

W. Repetowicz, *Broń „D” i Białoruś - scenariusze dla Polski*, <https://www.defence24.pl/bron-d-i-bialorus-scenariusze-dla-polski-komentarz>, dostęp: 3.12.2021.

Wypowiedź premiera Mateusza Morawieckiego do funkcjonariuszy Straży Granicznej, Policji i żołnierzy, Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, 9 listopad 2021, <https://www.gov.pl/web/premier/wypowiedz-premiera-mateusza-morawieckiego-do-funkcjonariuszy-strazy-granicznej-policji-i-zolnierzy> dostęp: 16.01.2022.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.